

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
КАТЕДРА ПО АРХЕОЛОГИЯ
БЪЛГАРИЯ, СОФИЯ 1504
БУЛ. „ЦАР ОСВОБОДИТЕЛ“ 15
☎ (02) 9308/ 572

ST. KLIMENT OHRIDSKI
UNIVERSITY OF SOFIA
DEPARTMENT OF
ARCHAEOLOGY
1504 SOFIA, BULGARIA
15 TZAR OSVOBODITEL BD.
☎ (+359-2) 9308/ 572

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Даниела Стефанова Стоянова, от Катедрата по Археология при Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, член на Научно жури, утвърдено със заповед на г-н Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ (РД–38–407/14.07.2024 г.), по конкурс за заемане на академичната длъжност „**доцент**“ по професионално направление 2.2. История и Археология (Археология – Тракийска археология), обявен в ДВ 55/28.06.2024 г.

1. В обявения конкурс, организиран по заявка на ФС на Исторически факултет за нуждите на Катедрата по Археология, единствен кандидат е гл. ас. д-р **Никола Петров Теодосиев**. Документите му са приети от назначена от г-н Ректора комисия. Основание за неговото участие в конкурса е депозираната справка, че изпълнява минималните национални изисквания по чл. 26 от ЗРАСРБ. Никола Теодосиев е завършил специалност „История“ в Исторически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ (1991 г.). След което продължава академичното си развитие като редовен докторант към катедрата по Археология на СУ „Св. Климент Охридски“ с тема на дисертацията си „Северозападна Тракия през V – I в. пр. Хр.“, която успешно защитава през 1998 г. От 1995 г. е преподавател в катедрата по Археология на СУ. В конкурса той участва с публикуван хабилизационен труд със заглавие „Куполните гробници в Древна Тракия“ София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2024 г. Участва и с 8 броя подбрани публикации – монография, студии и статии по приложен списък.

2. Гл. ас. д-р Никола Теодосиев е отдавна утвърден изследовател по различни теми на тракийската археология и дългогодишен преподавател в катедрата по Археология на Софийски университет „Св. Климент Охридски“. Първоначално води семинарни занятия в основния курс от бакалавърската програма по Археология „Археология на Югоизточна Европа през I хил. пр. Хр.“, както и семинарни занятия в основния курс Археология на бакалаврите по История. С годините се разширява значително

преподавателската му работа. Към днешна дата той е титуляр на основния курс по „Археология на Югоизточна Европа през I хил. пр. Хр.“ в бакалавърската програма по Археология, на специализиран курс по „Погребални обреди и съоръжения през КЖЕ“, както и на курсове по „Археология на България“ в бакалавърската програма по История (задочно обучение) и по История и география. В магистърската програма по Археология той чете специализиран курс по „Монументалната гробнична архитектура в Източното Средиземноморие през I хил. пр. Хр.“.

Никола Теодосиев е дългогодишен член на Асоциацията на българските археолози, както и на редица престижни международни общества и организации като Society of Fellows of the American Academy in Rome, Archaeological Institute of America и др. Той е член и на редколегията на няколко престижни международни издания: Ancient West&East, Colloquia Antiqua, наследник на Colloquia Pontica (издателства Brill, Leiden и Peeters, Leuven), както и представител за България в онлайн изданието Fasti Online (издание на Associazione Internazionale di Archeologia classica in Roma).

Никола Теодосиев е и активен участник в международни научни и образователни проекти, основно финансирани по програма COST European Cooperation in Science and Technology.

3. Монографичният труд, с които Никола Теодосиев участва в конкурса, е за куполните гробници в Тракия (183 стр.) и отговаря изцяло на темата на конкурса за доцент по Тракийска археология. Структурата на монографията включва Увод, три глави, заключение, аналитичен каталог на избрани куполни гробници от Тракия с графична документация, списък на невключени в каталога куполни гробници от Тракия с библиографска справка, библиография и кратко резюме на английски език. Ще дискутирам монографията от позицията на изследовател дълбоко изкушен от гробничната архитектура в Тракия, а също и като участник в теренните наблюдения върху куполните гробници, организирани от Никола Теодосиев преди повече от 20 години. Тук е мястото да кажа, че интересът към гробничната архитектура в Тракия на Никола Теодосиев е дългогодишен и включва системна работа по събиране на архивна документация, наблюдения на място, участие в разкопки на част от паметниците, дългосрочни специализации във водещи научни институции с цел запознаване с обширната библиография по темата на гробничната архитектура изобщо, без което разбира не би било възможно задълбоченото разискване на проблемите на гробничната архитектура в Тракия, дългогодишна кореспонденция с водещи чуждестранни специалисти по проблеми на гробничната архитектура. Тези усилия безспорно са

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
КАТЕДРА ПО АРХЕОЛОГИЯ**
БЪЛГАРИЯ, СОФИЯ 1504
бул. „ЦАР ОСВОБОДИТЕЛ“ 15
☎ (02) 9308/ 572

**ST. KLIMENT OHRIDSKI
UNIVERSITY OF SOFIA
DEPARTMENT OF
ARCHAEOLOGY**
1504 SOFIA, BULGARIA
15 TZAR OSVOBODITEL BD.
☎ (+359-2) 9308/ 572

намерили отражение в монографията. Също така ще обърна внимание и на това, че една не малка част от куполните гробници в Тракия, както между впрочем и такива от други типове, са със скромни по обем и качество публикации, с недобра, недостъпна, а понякога и липсваща документация. Това без съмнение се е отразило на темповете и обема, с които се реализира изследването му. Трябва да отбележа и още нещо, на практика предложеното монографично изследване е първото по рода си в родната историография, посветено на определен тип гробни конструкции в предримска Тракия. Не мога да пропусна и терминологичните неточности, които владеят част от изследванията на водещи изследователи на гробничната архитектура в родната историография, сред които стига да посоча определянето на не малка част от гробниците като храмове. В предложеното от Никола Теодосиев изследване стремежът към обективност и достоверност на поднасянето на факти и интерпретацията им е безспорен.

В Глава първа озаглавена Произход на куполните гробници в Тракия е дискутиран отдавна зададен и нерешен все още въпрос. Доколкото ми е известно именно Никола Теодосиев е този, които поставя този въпрос в модерната историография за куполните гробници в Тракия на изключително широка основа, проследявайки появата, развитието и разпространението на куполните гробници в Средиземноморието. Това му дава възможност да погледне адекватно и научно обосновано на възможностите към този момент за отговор на въпроса за произхода. Аз лично смятам, че възможните връзки, които той вижда с примери от Тесалия тепърва ще намерят още по-добра обосновка с публикуването на мащабните проучвания проведени в началото на XX в. в района.

Във Втора глава е проследена типологията на плановете на куполните гробници в Тракия, като в основни линии е следвана предложената от Малвина Русева и развита от Юлия Вълева схема, адаптирана към конкретната група паметници. На този етап от познанието за гробниците в Тракия, не мисля, че може да се предложи по-работеща типология, позволяваща и прилагането ѝ в определени райони на Тракия (например в династичния център в района на Казанлъшката долина, направено в дисертацията на Веселина Димитрова, защитена през 2023 г.). Въпреки това трябва да се мисли в посока

на нейното надграждане, т. к. тя не позволява да се видят характерните за гробниците в Тракия повече от един строителни периоди, различните строителни техники и конструктивни елементи, които са използвани.

В Третата глава се дискутира политическия, социален и религиозен контекст на куполните гробници в Тракия. Тази може би най-представителна група паметници на гробничната архитектура в Тракия без съмнение е свързана с най-висшите представители на тракийското общество, които имат не просто политически, социални и икономически възможности, но и култура, ориентирана към динамичния свят на Анатолия, Македония и Древна Гърция. Внимание е отделено на писмените сведения за погребалните обичай на траките и техните религиозни вярвания, свързани със смъртта и живота Отвъд, както и за хероизацията на знатни покойници. В дискусиата са привлечени свидетелства от живописната декорация на Царската гробница с кариатиди от Свещари, Казанлъшката и Александровската гробница, както и емблематичните писмени и археологически свидетелства за Брасидас от Амфиполис и Еуфенес от Филипи. Разгледани са също така религиозната и политическа символика на полагагането на коне и колесници в/пред гробниците, златните погребални венци, свидетелства за съпровождащи или следващи погребенията ритуали. Предложената дискусия намирам за полезна, т. к. има отношение не само към куполните гробници, а като цяло към гробничната архитектура в Тракия.

Аналитичният каталог е ядрото на работата с много подробния и внимателен анализ на включените тук паметници, разгледани под един модел. Разгледаните 15 куполни гробници са представени синтезирано и актуално с подбрана графична документация. Много бих се радвала, ако в следващите години Никола Теодосиев успее да подготви за печат и подобно синтезиран каталог и за останалите куполни гробници в Тракия. Библиографията е изключително изчерпателна.

В заключение мога да кажа, че предложеното изследване според мен изцяло покрива критериите за хабилитационен труд и е по темата на обявения конкурс.

4. Останалите трудове, с които Никола Теодосиев участва в конкурса включват една монография и 7 студии и статии, от общо 73 публикации и 11 рецензии, включени в общия списък. Всички публикации от конкурсния списък и голяма част от останалите са публикувани на английски език в авторитетни издания. Безспорно в конкурсния списък се откроява преработената и публикувана като монография дисертация, посветена на Северозападна Тракия в периода V – I в. пр. Хр., която остава и до днес най-цялостното изследване за този регион. Останалите публикации от конкурсния

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
КАТЕДРА ПО АРХЕОЛОГИЯ
БЪЛГАРИЯ, СОФИЯ 1504
БУЛ. „ЦАР ОСВОБОДИТЕЛ“ 15
☎ (02) 9308/ 572

ST. KLIMENT OHRIDSKI
UNIVERSITY OF SOFIA
DEPARTMENT OF
ARCHAEOLOGY
1504 SOFIA, BULGARIA
15 TZAR OSVOBODITEL BD.
☎ (+359-2) 9308/ 572

списък, както и тези от общия списък показват многостранните и задълбочени интереси на Никола Теодосиев по актуални и многобройни теми в Тракийската археология и безспорно имат своя принос. Като изключително актуална бих отбелязала и една наскоро излязла студия за двете гробници от Равногор, в която се представя нова и съществена информация за паметниците, както и се прецизира хронологията им. Това дава възможност адекватно да се дискутират локални явления, развили се след периода на представителното строителство на гробници в Тракия и да се видят както късни варианти на куполните гробници, така и да се разберат правилно новооткрити примери, като гробница в Голямата могила в гр. Пловдив (проучвания на Костадин Кисъов 2023–2024 г.).

За постигнатото от Никола Теодосиев свидетелстват и натрупаните цитати на неговите публикации. И дума не може да става за елементи на плагиатство в написаните на изключително професионален език съчинения.

5.В заключение на казаното дотук ще подчертая, че представената документация за конкурса, както и личните ми наблюдения и съвместна работа по публикации и проекти в продължение на повече от 25 години, ми дават основание да заявя, че гл. ас. д-р Никола Теодосиев е учен с безспорен потенциал и постижения, университетски преподавател с разнообразни четения в областта на Тракийската археология, широко познат сред археологическата колегия у нас и в чужбина. Това ми дава основание убедено да гласувам положително за присъждането на гл. ас. д-р **Никола Петров Теодосиев** на академичната длъжност „доцент“.

16 ноември, 2024 г.

Даниела Стоянова